

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11933)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Nuri NECİPOĞLU
Kadir ÖZKAYA
Rıdvan GÜLEÇ
Raportör : Ayhan KILIÇ
Başvurucu : BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.
Vekili : Av. Gülde ALPARSLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, elektrik üretim şirketinden haksız tahsil edilen iletim sistem kullanım bedelinin iadesi istemiyle elektrik dağıtım şirketine karşı açılan alacak davasında karar altına alınan tazminat için ödeme tarihinden değil dava tarihinden itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. **Bakanlık, görüşünü sunmuştur.**

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
8. Başvurucu Bis Enerji Elektrik Üretim Anonim Şirketi, Bursa Organize Sanayi Bölgesi içinde elektrik üretim ve ticareti faaliyetinde bulunmaktadır. Başvurucu, ürettiği elektriğin bir kısmını doğrudan santrale bağlı ortaklara, büyük bir bölümünü ise serbest tüketicilere satmaktadır. UEDAŞ Uludağ Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine (Dağıtım Şirketi) ait iletim sistemi kullanılmak suretiyle serbest tüketicilere satılan elektrik için Dağıtım Şirketine başvuru tarafından iletim sistem kullanım bedeli ödenmektedir.

9. İletim sistem kullanım bedeli 3.030 TL/kWh olarak tahsil edilmekte iken 2003 Nisan ayından sonra 4.040 TL/kWh şeklinde tahsil edilmeye başlanmıştır.

10. Başvurucu; tarifeye yansıtılan 1.010 TL kWh bedelin yersiz ve hatalı olduğunu, bu tutarı içeren 31/1/2004 ve 29/2/2004 tarihli ve sırasıyla 1.456.717,94 TL ve 1.237.320,53 TL tutarlı faturaları kabul etmediklerini ve her türlü dava haklarını saklı tuttıkları ihtirazi kaydıyla ödeme yaptıklarını 19/2/2004 ve 16/3/2004 tarihli noter ihbarnameleriyle Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine (TEDAŞ) bildirmiştir.

11. TEDAŞ tarafından cevap olarak gönderilen yazıda 4.040 TL/kWh üzerinden ödeme talep edilmeye devam edileceğinin belirtilmesi üzerine başvurucu, 30/3/2004 tarihinde noter aracılığıyla düzenlenen ihtarnameyle bu uygulamanın kanunlara, yönetmeliklere ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu kararlarına aykırı olduğunu ve bu uygulamadan dönülmediği takdirde yasal dava ve şikâyet haklarının kullanılacağını TEDAŞ'a ihtar etmiştir.

12. Başvurucu tarafından TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bedel artırımına ilişkin işlemi ile TEDAŞ Bursa Müessese Müdürlüğünün buna ilişkin uygulama işlemine karşı 20/4/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde iptal davası açılmıştır. Anılan Mahkemece 5/1/2006 tarihinde davanın adli yargının görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Mahkeme kararı, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 4/10/2006 tarihli kararıyla onanmıştır.

13. Başvurucu tarafından, aynı grubun ortaklarından olan Bursa Çimento Anonim Şirketinin 2004 Kasım dönemi tüketiminden kaynaklı olarak adına düzenlenen faturanın hatalı olduğu gerekçesiyle 23/5/2005 tarihinde kayda giren dilekçe ile hatanın düzeltilmesi istemiyle TEDAŞ'a başvurulmuştur. TEDAŞ 7/6/2005 tarihli işlemle talebi reddetmiştir.

14. Başvurucu bu idari işleme karşı 19/7/2005 tarihinde Ankara 10. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Anılan Mahkeme 30/11/2005 tarihli kararla davanın adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle görev yönünden reddine karar vermiştir. Karar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 4/10/2006 tarihli kararıyla onanmıştır.

15. Başvurucu 31/1/2007 tarihinde Bursa 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) Dağıtım Şirketi aleyhine alacak davası açmıştır. Dava dilekçesinde, haksız olarak tahsil edilen iletim sistem kullanım bedelinin ödeme tarihinden itibaren işletilecek temerrüt faiziyle birlikte tazmini gerektiği belirtilmiş ve şimdilik 100.000 TL maddi tazminat talebinde bulunulmuştur. Başvurucu 6/5/2008 tarihli dilekçe ile davayı ıslah etmiş ve 8.814.816,18 TL'nin de tazminat talebine eklenmesini istemiştir.

16. Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen raporda 2003 Nisan-2006 Ağustos tarihleri arasında başvurucu Şirketten haksız yere toplam 8.928.377,81 TL iletim sistem kullanım bedeli tahsil edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Mahkeme 10/12/2012 tarihli kararıyla davayı kabul ederek başvurucu lehine 8.914.816,18 TL tazminata hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca bu tazminatın 100.000 TL'sinin davanın açıldığı 31/7/2007 tarihinden, 8.814.816,18 TL'sinin ise ıslah talebinde bulunulduğu 6/5/2008 tarihinden itibaren 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uyarınca hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödenmesine karar vermiştir. Kararda, borçlu Dağıtım Şirketinin dava tarihinden önce temerrüde düşürülmediği gerekçesine dayanılmıştır.

18. Başvurucu 5/2/2013 tarihli dilekçe ile Mahkeme kararını temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde, Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması'nın 3/A maddesinde hatalı ödeme durumunda ödeme tarihinden itibaren faiz ödeneceği hükmünün yer aldığı belirtilmiştir. Dilekçede, başvurusunun üç defa ihtarname gönderdiği ve bu ihtarnamelerin borçluyu

temerrüde düşürdüğü ifade edilmiştir. Başvurucu Şirket, ödemelerin ihtirazi kayıtla yapılmış olmasının ve idari yargıda dava açılmış olmasının da ihtar mahiyeti taşıdığını vurgulamıştır. Başvurucu son olarak Yargıtayın yerleşik içtihadının haksız ödemelerde haksız ödemenin yapıldığı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği yönünde olduğunu altını çizmiştir.

19. Temyiz istemini inceleyen Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Daire) 17/12/2013 tarihli kararlar Mahkeme kararını onamıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 28/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 18/6/2014 tarihinde başvurucu Şirkete tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu 18/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun Kanunu'nun 101. maddesi şöyledir:

“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtariyle, mütemerrit olur.

Borcun ifa edileceği gün müttefikan tayin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan birisi bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise, mücerret bugünün hitamı ile borçlu mütemerrit olur.”

22. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi şöyledir:

“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtariyle temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Temerrüdün Başlangıç Tarihine İlişkin Şikâyet Yönünden

24. Başvurucu, Yargıtayın emsal kararlarında, haksız ödemelerde temerrüt faizinin ödemenin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağını kabul edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması'nın 3/A maddesinde hatalı ödeme durumunda ödeme tarihinden itibaren gecikme faizi ödeneceği hükmünün yer aldığını belirtmiştir. Başvurucu, tüm ödemelerin ihtirazi kayıtla yapıldığını ve karşı tarafa defalarca ihtarname gönderildiğini vurgulamış; bunların borçluyu temerrüde düşürdüğünü savunmuştur. Haksız ödemeler nedeniyle idari yargıda açtığı davalara da atıfta bulunan başvurucu, Dairenin bu iddiaları dikkate almadan gerekçesiz bir şekilde karar verdiğinden yakınmış ve bunun mahkemelerin tarafsızlığı ilkesini zedelediğini iddia etmiştir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi, bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açık bir keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (*Necati Gündüz, Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 818 sayılı Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında, muaccel bir borcun borçlusunun alacaklının ihtarı ile mütemerrit olacağı hükme bağlanmış; ikinci fıkrasında da borcun ifa edileceği gün borç ilişkisinin taraflarınca birlikte tayin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan birisi bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise tayin ve tespit edilen günün geçmesiyle borçlunun mütemerrit olacağı belirtilmiştir. Buna göre kural olarak vadesi belli olmayan borçlarda borçlunun temerrüdü, alacaklının ihtarıyla gerçekleşir. İhtar; borcun borçlu tarafından ödenmesi isteğini içeren, borçluyu borcunu ödemeye davet eden bir irade beyanıdır. Alacaklının, borcun ödenmesi isteğine ilişkin irade beyanının borçluya ulaşmasıyla borçlu temerrüde düşer. Buna karşılık vadesi önceden belli olan alacaklarda alacaklının ihtarına gerek bulunmamakta, vadenin dolduğu gün borçlunun temerrüdü gerçekleşmektedir.

27. Somut olayda Dağıtım Şirketi tarafından 2003 Nisan-2006 Ağustos tarihleri arasında başvuru Şirketten haksız yere 8.914.816,18 iletim sistem kullanım bedeli tahsil edildiği Mahkeme kararıyla tespit edilmiştir. Mahkeme, başvurucudan haksız yere tahsil edilen iletim sistem kullanım bedelinin yanında temerrüt faizine de hükmetmiştir. Ancak Mahkeme, borçlunun daha önce temerrüde düşürülmediği gerekçesiyle temerrüdün 100.000 TL yönünden davanın açıldığı 31/7/2007 tarihinde, 8.814.816,18 TL yönünden ise ıslah talebinde bulunduğu 6/5/2008 tarihinde gerçekleştiğini kabul etmiş; anılan tarihlerden itibaren temerrüt faizine hükmetmiştir.

28. Başvuruya konu temel şikâyet, borçlunun temerrüde düştüğü tarihe ilişkindir. Başvurucuya göre borçlunun temerrüdü, haksız ödeme tarihinde gerçekleşmiştir. Mahkeme ise borçlunun dava ve ıslah tarihlerinde temerrüde düştüğünü kabul etmiştir.

29. Haksız ödeme durumunda borçlunun temerrüde düşmesi için alacaklının borçluya ihtarında bulunmasının gerekli olup olmadığı veya Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması'nın 3/A maddesi hükümlerinin ihtar zorunluluğunu ortadan kaldırıp kaldırmadığı hususu, hukuk kurallarının yorumuna ilişkin bir mesele olup derece mahkemelerinin takdirindedir. Bu nedenle derece mahkemelerinin, haksız ödeme hâllerinde de borçlunun temerrüdü için alacaklının borçluya ihtarında bulunması zorunluluğunun bulunduğu ve Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması hükümlerinin bu zorunluluğu ortadan kaldırmadığı sonucuna ulaşmış olması Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki denetim yetkisinin kapsamı dışındadır.

30. Öte yandan borçluyu; haksız ödenen tutarları ödemeye davet iradesi içermeyen, sadece 1.456.717,94 TL ve 1.237.320,53 TL tutarlı iki adet faturanın kabul edilmediğini ve ödemelerin ihtirazi kayıtla yapıldığını TEDAŞ'a bildiren 31/1/2004 ve 29/2/2004 tarihli ihbarnameler ile idari yargıda, TEDAŞ tarafından tesis edilen idari işlemlere karşı 20/4/2004 ve 19/7/2005 tarihlerinde açılan iki adet iptal davasının 818 sayılı Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrası anlamında "ihtar" niteliği taşıyıp taşımadığı hususu uyuşmazlığa ilişkin hukuki olguların değerlendirilmesine dair bir meseledir. Davayla ilgili hukuki olguların değerlendirilmesi ise derece mahkemelerinin takdirinde olan bir husustur. Derece Mahkemelerince, başvuru tarafından TEDAŞ'a gönderilen ve borçluyu ödeme yapmaya davet iradesini içermeyen iki ihbarname ile TEDAŞ tarafından tesis edilen idari işlemlere karşı açılan idari davaların "ihtar" hükmünde görülmemesi Anayasa Mahkemesinin müdahalesini gerektiren bir durum değildir.

31. Ayrıca başvuru, temyiz aşamasında da ileri sürülen bu iddiaların Daire tarafından tartışılmadan karar verildiğini ileri sürmüş ise de Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeye aynı sonuca ulaşması, bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması yeterlidir (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

32. Sonuç olarak başvuru tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği Şikâyeti Yönünden

34. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bedel artırımına ilişkin işlemine karşı Ankara 11. İdare Mahkemesinde iptal davasının açıldığı 20/4/2004 tarihine göre sürenin makul olup olmadığının hesaplanması gerektiğini belirtmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurusunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 41-45).

38. Başvurucu tarafından 20/4/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan dava TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bedel artırımına ilişkin işleminin iptali istemine dair olup anılan davanın bireysel başvuruya konu ve haksız iletim sistem kullanım bedeli tahsilatından kaynaklanan bu alacak davasıyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu bu dava, 20/4/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan iptal davasının devamı niteliğinde değildir. Bu nedenle yargılamanın bireysel başvuruya konu bu davanın açıldığı 31/1/2007 tarihinde başladığının kabulü gerekir. Bu durumda Dairenin karar düzeltme isteminin reddine ilişkin 28/4/2014 tarihli kararıyla sona eren yargılamanın yaklaşık 7 yıl 3 ay sürdüğü anlaşılmaktadır.

39. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

42. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Temerrüdün başlangıç tarihine ilişkin şikâyetin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuru Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bursa 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2007/52) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

